

Podpora splošne knjižnice pri soočanju z demenco: stanje v slovenskih splošnih knjižnicah¹

Public library support in case of dementia: conditions in the Slovenian public libraries

Alma Kare

Oddano: 30. 9. 2018 – Sprejeto: 21. 1. 2019

1.01 Izvirni znanstveni članek

1.01 Original scientific article

UDK 027.022:616.892.3

Izvleček

Namen: Demenca je bolezen možganov, ki je zaradi staranja prebivalstva v porastu in predstavlja velik družbeni problem. Namen članka je ugotoviti, kako aktivne so slovenske splošne knjižnice pri zagotavljanju podpore osebam z demenco in tistim, ki zanje skrbijo.

Metodologija/pristop: V raziskavi smo uporabili dve različni metodi spraševanja. Z anketno metodo smo zajeli trideset direktorjev slovenskih splošnih knjižnic. Povezavo na anketo s petimi zaprtimi, štirimi polzaprtimi in sedmimi odprtimi vprašanji smo poslali na elektronske naslove. Z metodo polstrukturiranega intervjuja smo zajeli dvanajst strokovnih delavcev v domovih za starejše.

Rezultat: Analiza odgovorov spletne ankete je pokazala, da slovenske splošne knjižnice pri izvajanju storitev za podporo pri soočanju z demenco niso zelo aktivne. Podpornih storitev za osebe z demenco skoraj ni. V številnih primerih se splošne storitve za podporo pri demenci in storitve za osebe z demenco ne ločijo. Rezultati intervjujev kažejo, da strokovni delavci v domovih za starejše splošne knjižnice še ne prepoznajo kot

---

¹ Prispevek je nastal na podlagi magistrskega dela Alme Kare z naslovom *Vloga in delovanje splošne knjižnice za podporo pri soočanju z demenco*. Mentorici sta bili dr. Polona Vilar in dr. Vlasta Zabukovec.

pomembnega partnerja za podporo pri delu z osebami z demenco, si pa sodelovanja večinoma želijo.

Omejitve raziskave: Za spletni anketni vprašalnik smo se odločili, ker smo želeli čim večji odziv direktorjev splošnih knjižnic. Pri interpretaciji pridobljenih podatkov pa smo pogrešali možnost, da bi z dodatnimi vprašanji razjasnili dileme, kot smo jih lahko pri intervjujih.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Prva raziskava v slovenskem prostoru, ki obravnava demenco in uporabniško skupino s posebnimi potrebami, ki ima demenco, s knjižničarskega vidika. Raziskava prepozna glavne probleme in s tem ponuja izhodišča za nadaljnje raziskave.

Ključne besede: *demenca, uporabniki, osebe s posebnimi potrebami, splošne knjižnice*

Abstract

Purpose: Dementia is an illness of the brain, which has become a significant social problem due to aging of population. The purpose of the article was to establish how active the Slovenian public libraries are in providing support to dementia patients and their carers.

Methodology/approach: Two different question methods were used in the research. A survey was conducted among thirty directors of the Slovenian public libraries. It was composed of five closed, four half-closed and seven open questions. A link to the online survey was sent to e-mail addresses. The method of semi-structured interview included twelve professionals working in elderly care homes.

Results: An analysis of the web survey showed that the Slovenian public libraries are not very active in offering dementia support services. They offer almost no support to dementia patients. In many cases, there is no difference among general services to support dementia and services for dementia patients. The results of the interviews revealed that professionals in elderly care homes do not recognize public libraries as an important partner in supporting work with dementia patients. However, cooperation is desired.

Research limitation: The web survey was chosen in order to obtain a wider response of public libraries' directors. But there was no possibility to clarify the dilemmas with additional questions, as it was the case with the interviews.

Originality/practical implications: This is the first research in Slovenia to deal with dementia and a user group with special needs, suffering from dementia, from a library perspective. The research recognizes the main problems and thus provides sources for further research.

Keywords: *dementia, users, people with special needs, public libraries*

1 Uvod

Bibliotekarji v splošnih knjižnicah se pri svojem delu srečujejo z različnimi skupinami uporabnikov s posebnimi potrebami. Tudi njim morajo v skladu s svojim poslanstvom in v skladu z etičnim kodeksom svoje profesije knjižnične storitve zagotavljati v enaki meri kot drugim uporabnikom. Lahko se zgodi, da »posebne potrebe« nekaterih uporabnikov na prvi pogled niso vidne in zato ostanejo prezrte. Take osebe knjižnice ne obiskujejo iz različnih razlogov. Včasih, ker je ne morejo, saj bodisi niso zmožne zapuščati svojega doma ali pa živijo v ustanovi za dolgotrajno oskrbo. Lahko pa so tudi prepričane, da jim knjižnica nima kaj ponuditi. Splošne knjižnice bi morale stalno ugotavljati, kdo vse so njihovi morebitni uporabniki, kakšne so njihove želje in potrebe ter se truditi spremeniti njihov status iz potencialnega uporabnika v uporabnika. Če splošna knjižnica želi zadovoljevati potrebe svojih uporabnikov, tudi tistih s posebnimi potrebami, jih mora najprej prepoznati. Splošne knjižnice bi morale poznati strukturo prebivalstva v lokalnem okolju, kjer delujejo, prepoznati različne skupine uporabnikov s posebnimi potrebami ter zagotavljati zanje primerno knjižnično zbirko in njim prilagojene knjižnične storitve (Standardi za splošne knjižnice, 2005).

Posebne potrebe osebe z demenco izhajajo iz različnih bolezni, ki jih s skupnim izrazom demenca imenujemo zaradi enakih simptomov. Demenca je posledica več kot sto, po nekaterih virih celo več kot dvesto različnih bolezni (Kogoj, 2009). Posledice različnih vrst demence so podobne, ne pa enake, saj prizadenejo različne dele možganov (Bryden, 2005). Splošna knjižnica ima lahko v življenju osebe, obbolele za demenco, in vseh tistih, ki za to osebo skrbijo, pomembno vlogo. Z izborom različnih gradiv in storitvami lahko bistveno prispeva tako h kvaliteti življenja oseb z demenco kakor tudi k ozaveščanju širše družbe ter s tem k zmanjšanju stigme.

Problematika demence je zelo aktualna, obenem pa nam je predstavljala izziv, saj s knjižničarskega vidika v slovenskem prostoru še ni bila obravnavana. Glavni namen prispevka je osvetliti delovanje slovenskih splošnih knjižnic na področju podpore pri soočanju z demenco in ponuditi izhodišča za nadaljnje raziskave na tem področju.

2 Razumevanje demence

Beseda demenca izhaja iz latinščine. Sestavljena je iz predpone »de«, ki pomeni nasprotnost, upadanje, in »mens«, kar pomeni duha, razum. Demenca je torej »upadanje duha oziroma razuma« (Hülsem, 2010). V 10. Mednarodni klasifikaciji

bolezni, ki jo je sprejela Svetovna zdravstvena organizacija (WHO), je demenca uvrščena med duševne in vedenjske motnje (F00-F99) in opredeljena kot sindrom (F00-F03), ki ga povzroča možganska bolezen, običajno kronična ali progresivna, kjer gre za motnjo višjih kortikalnih funkcij, vključno s spominom, mišljenjem, orientacijo, razumevanjem, računskimi zmožnostmi, učnimi sposobnostmi ter govornim izražanjem in presojo (Mednarodna ..., 1995). Definicija ameriškega psihiatričnega združenja pravi, da je najpomembnejša lastnost demence pridobljen multipli kognitivni deficit, ki se kaže z vsaj enim od fenomenov: afazija,² apraksija,³ agnozija,⁴ motnje abstraktnega mišljenja, načrtovanja, sledenja in izvajanja zahtevnejših motoričnih nalog (Practice ..., 2010). Demenca ni del normalnega staranja. Z leti vsi ljudje postanejo bolj pozabljivi, kar pa še ne pomeni, da imajo demenco (Graham in Warner, 2013).

Demenca je izraz za *skupek simptomov*, ki so posledica poškodbe možganov. Demenca torej ni bolezen, temveč skupek simptomov, ki odražajo različne bolezni. Ti simptomi vključujejo tako pomembne osebne spremembe kakor tudi spremembe v vedenju in razpoloženju (Kavčič, 2015). Glede na vzrok jih delimo na primarne in sekundarne. V 85 odstotkih gre za primarne demence, to so degenerativne (50 %), vaskularne (20 %) in mešane oblike (15 %). V 15 odstotkih gre za sekundarne oblike demence. Pri primarnih so možgani neposredno prizadeti. Gre za ireverzibilne (neozdravljive) bolezenske procese (Bauer, 1994, v Hülsen, 2010). 80 do 90 odstotkov demenc sodi v eno izmed naslednjih petih skupin: Alzheimerjeva bolezen, možgansko žilne bolezni (vaskularna demenca), demenca z Lewyjevim telesci, frontotemporalna demenca, mešana demenca (Pirtošek, 2004). Ločimo več vrst demenc z različnimi značilnostmi, potekom bolezni in pogostostjo pojavljanja simptomov. Najpogostejša in med ljudmi najbolj poznana je Alzheimerjeva demenca (Mali, Mešl in Rihter, 2011). Pri vseh vrstah demenc gre za nevrološko bolezen možganov. Jasne razmejitve med starostnim upadom spominskih zmožnosti in drugih kognitivnih sposobnosti ter njihovim upadom zaradi demence ne moremo narediti. Vemo pa, da je starost največji dejavnik tveganja za nastanek demence.

Demenca ni novodobna bolezen. Poznana je bila že v času Rimljanov ali še prej, vendar je v tistem času le malo ljudi dočakalo starost, v kateri se demenca pogosteje pojavlja. Pred približno stotimi leti se je začelo obdobje natančnejšega

---

² Afazija: oslabljena ali izgubljena zmožnost govora zaradi možganskih okvar (Slovenski medicinski slovar, 2014).

³ Apraksija: nesposobnost namernega izvajanja smotrnih gibov in uporabljanja predmetov pri sicer ohranjeni motoriki (Slovenski medicinski slovar, 2014).

⁴ Agnozija: izguba sposobnosti prepoznavanja poprej znanih stvari (Slovenski medicinski slovar, 2014).

spoznavanja različnih oblik demence in bolezenskih procesov, ki jih spremljajo. Prvi je izraz demenca leta 1797 uporabil dr. Philippe Pinel,⁵ utemeljitelj sodobne psihiatrije (Mortensen in Nielsen, 2007). Arnold Pick⁶ je leta 1892 opisal patološke spremembe pri bolniku s frontotemporalno obliko demence, Alois Alzheimer⁷ pa je leta 1907 opisal bolezenske znake pri drugačni obliki demence, kasneje poimenovane po njem (Kogoj, 2009). Vendar je šele s skokovitim podaljševanjem življenja postalo očitno, da bo demenca postala velik zdravstveni problem (Kogoj, 2010). Več v Kare (2017, str. 16–36).

Demenca postaja vse večji problem sodobne družbe, saj število oseb s to boleznijo zaradi staranja prebivalstva narašča (Strategija ..., 2016). Pojavnost demence se po šestdesetem letu starosti bistveno poveča, nato pa se verjetnost za njen nastanek na približno vsakih pet let podvoji (Kogoj, 2010). Če izhajamo iz dejstva, da je najštevilčnejša generacija, ki jo imenujemo »baby boom« in zajema osebe, rojene med letoma 1946 in 1964, nam je lahko jasno, da nas pravi val povečanega porasta demence še čaka. V Sloveniji se trenutna ocena obolelih za demenco giblje med 30.000 in 40.000. Bolezen pa ne prizadene le oseb z demenco, ampak tudi vse, ki za te osebe skrbijo. Za eno osebo z demenco v povprečju skrbijo vsaj trije ljudje (Strategija ..., 2016). Tako veliko število bi za splošne knjižnice moralo predstavljati pomembno skupino uporabnikov specifičnih storitev.

3 Vloga splošne knjižnice za podporo pri soočanju z demenco

Splošne knjižnice imajo velik potencial, da s svojim knjižničnim gradivom in storitvami ter s svojo dobro organizirano mrežo pomagajo osebam, ki se soočajo z demenco, kakor tudi tistim, ki za te osebe skrbijo (družinski člani, strokovno osebje v institucijah). Pomembno pa splošne knjižnice lahko pripomorejo pri informiranju splošne javnosti o boleznih in s tem pri zmanjševanju stigme, ki je v družbi še vedno zelo navzoča.

Knjižnice v razvitem svetu so že spoznale, da imajo lahko pomembno vlogo pri spopadanju z demenco. Mnoge med njimi, zlasti v ZDA in razvitejšem delu Evrope, so na področju oblikovanja storitev za osebe z demenco in tiste, ki zanje skrbijo, zelo aktivne. Svetovna znanstvena literatura s knjižničarskega vidika obravnava predvsem blagodejne učinke branja na osebe z demenco in pozitivne

⁵ Philippe Pinel (1745–1826), francoski psihiater, utemeljitelj psihiatrije kot znanosti (Slovenski medicinski slovar, 2014).

⁶ Arnold Pick (1851–1924), češkoslovaški psihiater (Slovenski medicinski slovar, 2014).

⁷ Alois Alzheimer (1864–1915), nemški nevropsihiater (Slovenski medicinski slovar, 2014).

učinke druženja oziroma socialnih stikov, saj se osebe z demenco ob različnih igrah in branju v skupinah družijo s knjižničarji in prostovoljci. Knjižničarji se pri oblikovanju programov in storitev lahko opirajo na Smernice za knjižnične storitve za osebe z demenco (Mortensen in Nielsen, 2007). Na podlagi teh smernic so splošne knjižnice v Ameriki začele tudi razvijati programe za podporo pri demenci. ASCLA – Združenje specializiranih in kooperativnih knjižničnih agencij, pododdelek ameriškega knjižničarskega združenja ALA, je leta 2013 oblikoval interesno skupino za Alzheimerjevo in druge demence (IGARD). Namen te interesne skupine je prepoznati in povezati prizadevanja posameznih knjižnic v Ameriki pri podpori osebam z demenco ter tistim, ki zanje skrbijo. Interesna skupina se osredotoča na ustvarjanje, razširjanje in izvajanje smernic knjižničnih storitev za osebe z Alzheimerjevo boleznijo in drugimi demencami. Več v Kare (2017, str. 60–67).

Sodobna splošna knjižnica je informacijska točka, ki uporabnikom zagotavlja dostop do ključnih informacij, ki prispevajo k razumevanju bolezni in lažjemu soočanju z demenco, ko zbolijo sami ali njihovi bližnji. S svojim gradivom in storitvami je lahko pomemben člen v širši družbeni podporni mreži. Splošne knjižnice lahko svojim uporabnikom zagotavljajo knjižnične storitve v obliki različnih vrst gradiva in aktivnosti, ki potekajo v prostorih knjižnice in zunaj nje, in so namenjeni osebam z demenco, tistim, ki zanje skrbijo, in vsej zainteresirani javnosti. Vloga splošne knjižnice pri ozaveščanju družbe o problematiki demence in s tem zmanjševanje stigme je bistvena. Pomembna je tudi skrb splošne knjižnice za socialno vključenost obolelih za demenco. Knjižničarji so pomembni partnerji strokovnih delavcev v domovih za starejše pri njihovem delu z osebam z demenco. Splošne knjižnice na področju podpore pri demenci lahko delujejo proaktivno in se tesno povezujejo z različnimi organizacijami, strokovnjaki, lokalnim okoljem ter pletejo prostovoljske mreže. Osnovne napotke za knjižnične storitve za podporo pri soočanju z demenco in napotke za uspešno komunikacijo z osebam z demenco kakor tudi napotke za oblikovanje lažje berljivega gradiva nudijo Smernice za knjižnične storitve za osebe z demenco (Mortensen in Nielsen, 2007). Več v Kare (2017, str. 67–88).

4 Zasnova raziskave

Demenca je pereč problem sodobne družbe. Osebe z demenco in tisti, ki zanje skrbijo, potrebujejo podporo in razumevanje širše družbe. Namen raziskave je bil ugotoviti, ali slovenske splošne knjižnice prepoznavajo problem demence v današnji družbi in ali v tem vidijo priložnost za svoje delovanje. Zanimalo nas je, ali sledijo smernicam splošnih knjižnic v razvitejšem svetu glede delovanja na

področju podpore pri soočanju z demenco. Za namen raziskave smo oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Kakšno je poznavanje področja demence v slovenskih splošnih knjižnicah in ali se zavedajo družbenega problema porasta demence zaradi staranja prebivalstva?
2. Kakšno je poznavanje stanja demence v njihovem lokalnem okolju in kje pridobivajo informacije?
3. V kolikšni meri knjižničarji poznajo možnosti, ki jih ima splošna knjižnica za podporo pri demenci, in ali nudijo takšne storitve ter kakšni so razlogi, če jih ne.
4. Kakšne vrste gradiva vsebuje knjižnična zbirka splošnih knjižnic za osebe z demenco?
5. S kom splošne knjižnice sodelujejo pri oblikovanju in izvajanju storitev na področju demence?
6. Koliko splošnih knjižnic sodeluje s strokovnimi delavci v domovih za starejše in ali je morda oddaljenost pri tem ovira?
7. Kakšno je mnenje direktorjev splošnih knjižnic o znanju in usposobljenosti knjižničarjev za izvajanje storitev na področju demence in kako ta znanja knjižničarji pridobivajo?
8. Kakšne so izkušnje strokovnih delavcev v domovih za starejše pri sodelovanju s splošno knjižnico in kakšni so vzroki, če sodelovanja ni?
9. Kakšno je mnenje direktorjev splošnih knjižnic o vlogi splošne knjižnice na področju demence?

4.1 Metodologija

V raziskavi smo uporabili dve različni metodi spraševanja, anketno metodo ter metodo intervjuja. Uporabili smo spletno anketo in polstrukturiran intervju. Za spletno anketo smo uporabili spletno orodje EnKlikAnketa – 1KA spletne ankete. Pred izvedbo glavne raziskave smo anketni vprašalnik preverili s pilotno raziskavo. Anketni vprašalnik je bil vsebinsko razdeljen na štiri sklope: *Demenca* (poznavanje bolezni, njenega družbenega vpliva ter način pridobivanja informacij), *Knjižnične storitve* (poznavanje možnosti, vrste izvajanih storitev, vzroki za neizvajanje storitev, vrste gradiva za osebe z demenco, ocena lastne zbirke ter mnenje o vlogi splošne knjižnice), *Sodelovanje* (sodelovanje z različnimi organizacijami; tudi z domovi za starejše, vzroki za nesodelovanje), *Znanje in usposobljenosti* (načini pridobivanja znanj ter mnenje o usposobljenostih knjižničarjev). Anketni vprašalnik je sestavljalo šestnajst vprašanj. Osebe so odgovarjale s pomočjo opisne ocenjevalne lestvice. Vključenih je bilo pet zaprtih vprašanj, pri katerih je bilo mogoče izbrati le en odgovor, in štiri polzaprti vprašanja (z možnostjo »drugo«), pri katerih je bilo mogoče izbrati več odgovorov. Odprtih vprašanj je

bilo sedem. Anketni vprašalnik je kot priloga objavljen v magistrskem delu (Kare, 2017, str. 166–170).

Za polstrukturiran intervju smo vnaprej oblikovali ključna vprašanja. Druga, dodatna vprašanja oziroma podvprašanja smo po potrebi zastavljali sproti, med intervjujem. V uvodnem delu so se vprašanja nanašala na opis doma za starejše, da smo dobili sliko o velikosti ustanove in vrsti modela oskrbe oseb z demenco. V nadaljevanju so se vprašanja nanašala na njihovo sodelovanje s splošno knjižnico. Protokol je objavljen v magistrski nalogi (Kare, 2017, str. 105).

Podatke o delovanju splošnih knjižnic na področju storitev za podporo pri soočanju z demenco smo želeli pridobiti za območje celotne Slovenije, zato smo spletno anketo naslovili na direktorje vseh osrednjih splošnih knjižnic. V primeru Mestne knjižnice Ljubljana (MKL) smo se odločili za izjemo, saj ima ta knjižnica bistveno večjo mrežo krajevnih knjižnic kot katera koli druga osrednja knjižnica. Triintrideset krajevnih knjižnic je razdeljenih v pet območnih enot. Odločili smo se, da k izpolnjevanju spletne ankete povabimo vodje območnih enot. Povezavo na spletno anketo smo poslali na dvainšestdeset elektronskih naslovov. Od devetinpetdesetih oseb, ki so prebrale uvodni nagovor, jih je na anketo kliknilo osemintrideset. Anketo je začelo izpolnjevati štiriintrideset oseb, dve od njih sta z izpolnjevanjem zaključili po prvem vprašanju, ena oseba po drugem vprašanju in ena oseba po tretjem vprašanju. Trideset oseb je anketo izpolnilo v celoti. Celoten vzorec torej vključuje 30 direktorjev⁸ splošnih knjižnic.

V vzorec za polstrukturiran intervju smo želeli zajeti celotno področje Slovenije, glede na število domov za starejše v posamezni območni enoti, zato smo se odločili za stratificiran proporcionalen vzorec. Mreža domov za starejše je razdeljena na deset območnih enot: Celje, Koper, Kranj, Krško, Maribor, Murska Sobota, Ljubljana, Novo mesto, Nova Gorica in Ravne na Koroškem. Iz vsake območne enote smo v vzorec vključili 10 odstotkov enot oziroma domov za starejše. Končni vzorec je 12 enot oziroma domov za starejše. V intervjujih so po večini sodelovali strokovni delavci (delovni terapevti in socialni delavci), v enem primeru vodja zdravstvene službe in v enem primeru direktor doma.

Povezavo na spletno anketo smo na izbrane elektronske naslove poslali 31. 1. 2017 s povabilom k njeni izpolnitvi. Anketa je bila odprta do 1. 5. 2017. V vmesnem času smo poslali ponovno povabilo k izpolnitvi ankete.

---

⁸ Izraz direktor v nadaljevanju uporabljamo za vse anketirance, čeprav smo v primeru MKL-ja anketo naslovili na vodje območnih enot.

Intervjuji so potekali v aprilu in maju 2017. Za izvedbo intervjuja smo se z intervjuvanci vnaprej dogovorili po telefonu, izvedli pa smo ga v ustanovi, v kateri je intervjuvanec zaposlen. Pri nekaterih smo morali predhodno pridobiti privoljenje vodstva ustanove. Pogovore smo snemali s snemalnikom zvoka (diktafon), vendar le v tistih primerih, ko smo od intervjuvanca vnaprej pridobili ustno privoljenje. V dveh primerih, ko intervjuvanec snemanja ni želel, smo odgovore pisali na list papirja z vnaprej pripravljenimi vprašanji. Beležili smo tudi dodatna vprašanja in odgovore nanje.

Odgovore anketnega vprašalnika smo uredili tako, da smo jih po posameznih vprašanjih prikazali v grafikonu s pomočjo Microsoft Worda oziroma Microsoft Wordovih tabel. Odgovorom smo določili frekvence in izračunali povprečja. Pri odgovorih odprtega tipa smo uporabljali kvalitativno analizo. Tudi rezultate intervjuja smo kvalitativno analizirali.

4.2 Omejitve raziskave

Spletna anketa nam je omogočila, da smo v raziskavo vključili veliko število direktorjev splošnih knjižnic, ni pa nam dala možnosti, da bi z dodatnimi vprašanji razreševali dileme, kot smo lahko naredili pri intervjujih. Pri interpretaciji podatkov, pridobljenih s pomočjo spletne ankete, smo se zavedali, da je obravnavana tema manj znana in knjižničarji oziroma anketirani direktorji morda ne ločijo med različnimi storitvami in gradivom, ki je primerno za podporo pri soočanju z demenco.

5 Rezultati

Rezultati so predstavljeni v dveh sklopih. Prvi sklop se nanaša na delovanje splošnih knjižnic na področju podpore pri soočanju z demenco, drugi pa na izkušnje strokovnih delavcev v domovih za starejše na področju sodelovanja s splošno knjižnico pri zagotavljanju storitev za oskrbovance z demenco.

5.1 Delovanje splošne knjižnice za podporo pri soočanju z demenco

5.1.1 Poznavanje demence

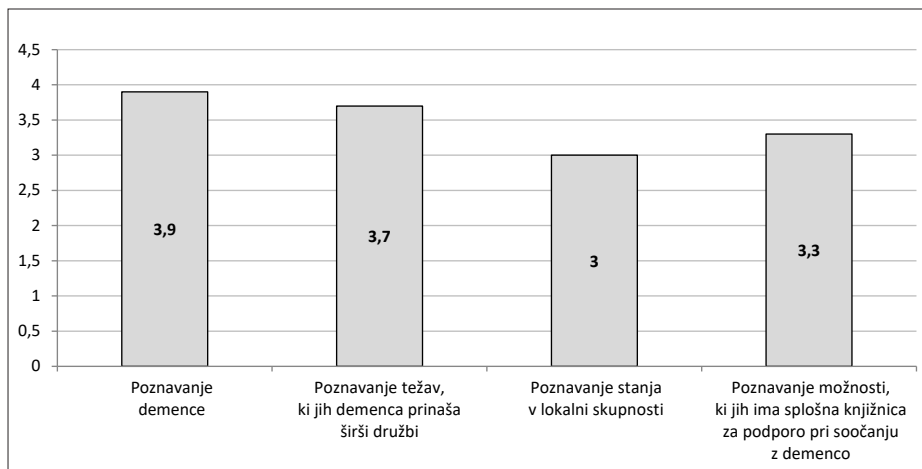
Direktorji splošnih knjižnic so z odgovori na prvi sklop zaprtih vprašanj podali oceno svojega poznavanja demence in težav, ki jih ta prinaša širši družbi. Nadalje

so podali mnenje o tem, kako dobro poznajo stanje na področju demence v lokalni skupnosti, v kateri deluje njihova splošna knjižnica. Ocenili pa so tudi svojo seznanjenost z možnostmi, ki jih ima splošna knjižnica za podporo pri soočanju z demenco.

Za predstavitev, kako direktorji splošnih knjižnic poznajo posamezno področje, smo njihovim odgovorom pripisali točke, nato pa izračunali povprečja. Bolj ko se doseženo povprečje približuje vrednosti 5, boljše je poznavanje področja. Sistem točkovanja prikazujemo v Preglednici 1.

Preglednica 1: *Sistem točkovanja odgovorov*

Zelo dobro poznam	5 točk	Ne poznam	2 točki
Dobro poznam	4 točke	Sploh ne poznam	1 točka
Srednje poznam	3 točke		

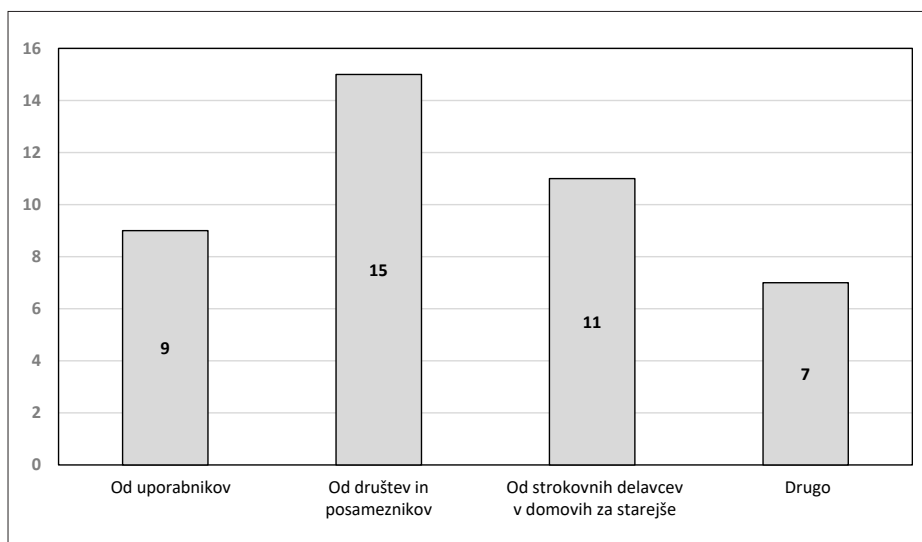

Slika 1: *Povprečne vrednosti poznavanja različnih področij s strani direktorjev splošnih knjižnic*

Na sklop vprašanj je odgovorilo trideset direktorjev. Kakor prikazuje Slika 1, so direktorji dosegli najboljše povprečje pri poznavanju demence, od petih točk so dosegli 3,9 točke, kar pomeni, da to področje od vseh štirih poznajo najbolje. Sledi poznavanje težav, ki jih demenca prinaša širši družbi. Pri poznavanju možnosti, ki jih ima splošna knjižnica za podporo pri soočanju z demenco, so dosegli 3,3 točke. Najslabše je njihovo poznavanje stanja v lokalni skupnosti.

5.1.2 Način pridobivanja informacij

Informacije, povezane z demenco, knjižničarji pridobivajo iz različnih virov.

Slika 2: Način pridobivanja informacij, povezanih z demenco, za lokalno področje, kjer deluje splošna knjižnica

Na polzaprtο vprašanje je odgovorilo trideset direktorjev, ki so imeli možnost izbrati več odgovorov. Zapisali so, da knjižničarji informacije največkrat pridobivajo od različnih društev in posameznikov, od strokovnih delavcev v domovih za starejše, nekoliko manjkrat pa neposredno od uporabnikov. Sedem direktorjev je svojo izkušnjo zapisalo (tudi v možnost »Drugo«). Od tega jih je pet zapisalo, da takih informacij ne pridobivajo, dva pa sta navedla, da je podlaga za take informacije osebna izkušnja (npr. demenca v družini) njihovih knjižničarjev (Slika 2).

5.1.3 Storitve splošne knjižnice za podporo pri soočanju z demenco

Splošne knjižnice lahko oblikujejo in izvajajo različne storitve za podporo pri soočanju z demenco v prostorih knjižnice in zunaj nje, na primer v domovih za starejše. Knjižnične storitve za podporo pri soočanju z demenco so lahko usmerjene v osebe z demenco, v tiste, ki zanje skrbijo, ali v splošno zainteresirano javnost. Na polzaprtο vprašanje je odgovorilo trideset direktorjev, ki so imeli možnost izbrati več odgovorov.

Preglednica 2: *Storitve splošnih knjižnic za podporo pri soočanju z demenco*

Vrsta storitev	f
Srečanja in pogovori s strokovnjaki, ki potekajo v knjižnici in so namenjeni vsem zainteresiranim.	19
Srečanja, bralne urice, ki potekajo v knjižnici in so namenjeni osebam z demenco.	2
Srečanja, bralne urice v domovih za starejše, namenjeni vsem oskrbovancem.	18
Srečanja, bralne urice v domovih za starejše, namenjeni osebam z demenco.	5
Pomoč strokovnim delavcem v domovih za starejše pri izboru knjižničnega gradiva.	10
Izgrajevanje knjižnične zbirke za osebe z demenco.	5
Izgrajevanje knjižnične zbirke za informiranje o demenci.	18
Drugo	4

Kot prikazuje Preglednica 2, splošne knjižnice v največji meri izvajajo storitve v obliki srečanj in pogovorov s strokovnjaki, ki so namenjeni širši javnosti, torej vsem zainteresiranim, in potekajo v prostorih knjižnice. Zelo malo splošnih knjižnic v svojih prostorih nudi storitve v obliki različnih srečanj, ki so namenjena prav osebam z demenco. Osemnajst splošnih knjižnic izvaja različne storitve v obliki srečanj v domovih za starejše, ki so namenjene vsem oskrbovancem, med katerimi so po vsej verjetnosti tudi osebe z demenco, podobnih srečanj v domovih za starejše, ki so namenjeni osebam z demenco in so temu primerno prilagojeni, je bistveno manj, tj. 5. Pri izgrajevanju knjižnične zbirke je opazna velika razlika med zbirko, ki zajema gradivo za informiranje o demenci (tako zbirko izgrajuje osemnajst knjižnic), in zbirko, ki je namenjena osebam z demenco (tako zbirko izgrajuje le pet knjižnic). Deset direktorjev je navedlo, da njihova knjižnica nudi pomoč strokovnim delavcem v domovih za starejše pri izboru primerne knjižničnega gradiva za osebe z demenco. Štirje direktorji so svoje zapise podali tudi pod možnost »Drugo«. Dva od teh pravita, da njihova knjižnica ne izvaja nikakršnih storitev v zvezi z demenco. Eden je zapisal, da knjižnica sodeluje v projektu *Zbistrimo um*, ki je namenjen vsem starostnikom za utrjevanje in ohranjanje spomina. En direktor je napisal, da njihova knjižnica nabavlja gradivo na to temo, vendar isti anketiranec ni označil odgovora »Izgrajevanje knjižnične zbirke za informiranje o demenci« in tudi ne odgovora »Izgrajevanje knjižnične zbirke za osebe z demenco«. Katere vrste gradiva njihova knjižnica nabavlja oziroma katero vrsto zbirke izgrajuje, iz pripisa anketiranca ne moremo določiti.

5.1.4 Vrste gradiva za osebe z demenco

Nekatere splošne knjižnice svojim uporabnikom nudijo gradivo, ki je namenjeno osebam z demenco. Na vprašanje o vrsti gradiva za osebe z demenco, ki ga vsebuje knjižnična zbirka njihove knjižnice, je odgovorilo le pet direktorjev, in sicer tisti, ki so pri prejšnjem vprašanju navedli, da njihova knjižnica izgrajuje

knjižnično zbirko za osebe z demenco. Vprašanje je bilo odprtega tipa. Navedbe direktorjev prikazujemo v Preglednici 3.

Preglednica 3: Vrste gradiva za osebe z demenco

Vrste gradiva za osebe z demenco	f
Monografije	1
Pravljice in pripovedke	1
Leposlovje	1
Strokovno knjižno gradivo, del gradiva igroteke (igre za urjenje spomina)	1
V strokovni literaturi in leposlovju	1

Vsak odgovor so navedli le enkrat. En odgovor nam je povzročil malo težav pri razumevanju, direktor je namreč napisal »V strokovni literaturi in leposlovju«; kaj natančno je s tem mislil, ne vemo.

Tisti direktorji, ki so navedli, da njihova knjižnica izgraja zbirko za osebe z demenco, so podali tudi lastno oceno te zbirke.

Slika 3: Ocena direktorjev o zbirki njihove knjižnice za osebe z demenco

Kot je razvidno s Slike 3, so trije direktorji mnenja, da je zbirka njihove knjižnice za osebe z demenco srednje bogata. En direktor je mnenja, da je bogata, en direktor meni, da je skopa. Pojem bogata, srednje bogata in skopa nismo definirali.

5.1.5 Vzroki za neizvajanje oziroma za okrnjeno izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco

Direktorji so navedli vzroke za neizvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco, oziroma za izvajanje v manjši meri, kot bi si želeli. Vprašanje je bilo

zastavljeno vsem tridesetim direktorjem. Trije niso navedli vzrokov za neizvajanje oziroma slabše izvajanje, ampak so navajali, kaj počnejo, eden se je obveznemu odgovoru izognil. Vprašanje je bilo odprtega tipa, direktorji so lahko navedli več vzrokov. Pridobljene odgovore smo vsebinsko strnili v sedem kategorij.

Preglednica 4: Vzroki za neizvajanje oziroma okrnjeno izvajanje storitev

Vzroki za neizvajanje oziroma okrnjeno izvajanje storitev	f
Pomanjkanje kadra.	8
Pomanjkanje znanja.	6
Še nismo zaznali potrebe.	5
Pomanjkanje finančnih sredstev.	2
Pomanjkanje prostora.	1
Knjižnica ni dolžna izvajati tovrstnih storitev.	1
Ne vem.	1

Največkrat je vzrok za neizvajanje oziroma slabše izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco pomanjkanje kadra, šest direktorjev je zapisalo pomanjkanje znanja, pet jih je zapisalo, da še niso zaznali potrebe po tovrstnih storitvah, pomanjkanje finančnih sredstev omenjata dva anketiranca, en anketiranec naveda pomanjkanje prostora, en je prepričan, da knjižnica ni dolžna izvajati tovrstnih storitev, eden pa za vzrok ne ve (Preglednica 4).

5.1.6 Sodelovanje pri oblikovanju in izvajanju storitev za osebe z demenco

Splošne knjižnice za oblikovanje in izvajanje storitev za osebe z demenco in njihove podporne osebe sodelujejo z različnimi partnerji. Na polzaprtο vprašanje je odgovarjalo trideset direktorjev, ki so imeli možnost izbrati več odgovorov.

Preglednica 5: Sodelovanje splošnih knjižnic pri izvajanju storitev za osebe z demenco

Sodelovanje splošnih knjižnic pri izvajanju storitev za osebe z demenco	f
S strokovnimi delavci v domovih za starejše	15
Z različnimi društvi, združenji, skupinami itd.	11
Z drugimi posamezniki, ki imajo izkušnje z delom z osebami z demenco	9
S strokovnjaki s področja socialnega dela	5
S strokovnjaki medicinske stroke	3
Drugo	5

Največ splošnih knjižnic pri izvajanju podpornih storitev na področju demence sodeluje s strokovnimi delavci v domovih za starejše (Preglednica 5). Nadalje direktorji navajajo še sodelovanje z različnimi društvi, združenji, skupinami.

Sodelujejo tudi s posamezniki, ki imajo izkušnje z delom z osebo z demenco. V manjši meri sodelujejo tudi s strokovnjaki socialne stroke in s strokovnjaki medicinske stroke. Tisti, ki so uporabili možnost »Drugo« (takih je bilo pet), so napisali, da ne sodelujejo, ker takih storitev ne izvajajo.

5.1.7 Sodelovanje s strokovnimi delavci v domovih za starejše

Nekatere splošne knjižnice sodelujejo z domovi za starejše tudi na področju podpore osebam z demenco. Direktorji so povedali, kdo je pobudnik takega sodelovanja.

Preglednica 6: *Pobudnik sodelovanja med splošno knjižnico in domovi za starejše*

Pobudnik sodelovanja	Število odgovorov (n = 15)
Pobuda za sodelovanje je na strani splošne knjižnice	3
Pobuda za sodelovanje je na strani domov za starejše	1
Interes za sodelovanje je vzajemen	11

Na vprašanje so odgovarjali tisti direktorji, ki so pri prejšnjem vprašanju navedli, da njihova knjižnica sodeluje z domovi za starejše. Takih je bilo petnajst. Vprašanje je bilo zaprtega tipa. Kot je razvidno iz Preglednice 6, je največ direktorjev povedalo, da je interes za sodelovanje vzajemen, trije trdijo, da je pobuda za sodelovanje na strani knjižnice, in en sam priznava, da je pobuda za sodelovanje na strani doma za starejše.

5.1.8 Sodelovanje z društvi, združenji in različnimi skupinami

Direktorji so navedli, s katerimi društvi, združenji in različnimi skupinami njihova splošna knjižnica sodeluje na področju demence.

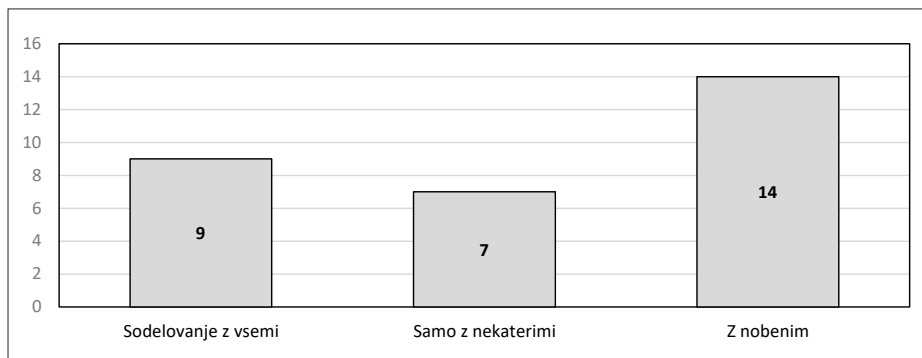
Preglednica 7: *Sodelovanje z različnimi organizacijami*

Naziv organizacije	f
Združenje Spominčica – Alzheimer Slovenija	3
Društvo Res je	1
Društvo upokojencev	3
Dom starejših	1
Društvo Hospic	1
Društvo Palias	1
Univerza za tretje življenjsko obdobje	1
Rdeči križ Slovenije	1

Na vprašanje so odgovarjali le tisti direktorji, ki so pri vprašanju o sodelovanju navedli, da sodelujejo z različnimi društvi, združenji in skupinami (Preglednica 5). Takih je bilo enajst. Vprašanje je bilo odprtega tipa. Največ splošnih knjižnic sodeluje z združenjem *Spominčica – Alzheimer Slovenija* in društvi upokoencev (Preglednica 7). Po enkrat so omenili društvo *Res je*, dom starejših, društvo Hospic, društvo Palias, Rdeči križ Slovenije in Univerzo za tretje življenjsko obdobje.

5.1.9 Sodelovanje z domovi za starejše

Na vprašanje zaprtega tipa je odgovarjalo vseh trideset direktorjev. Večina direktorjev je povedala, da ne sodelujejo z nobenim od domov, ki delujejo v njihovem lokalnem okolju (Slika 4). Devet jih izvaja knjižnične storitve v vseh domovih, res pa je, da ne vemo, koliko domov deluje v njihovem lokalnem okolju; morda samo eden. Sedem jih je odgovorilo, da sodelujejo z nekaterimi domovi, vendar ne vsemi, ki delujejo v njihovem lokalnem okolju.

Slika 4: Sodelovanje z domovi za starejše

Preglednica 8: Vzroki za le delno izvajanje knjižničnih storitev v domovih za starejše

Vzroki za le delno izvajanje knjižničnih storitev v domovih za starejše	f
Kadrovski primanjkljaj	3
Ni interesa	2
Ni časa	1
Dom že sodeluje z drugo knjižnico	1
Ne vemo	1

Sedem direktorjev, ki so odgovorili, da sodelujejo le z nekaterimi domovi, je v naslednjem vprašanju odprtega tipa pojasnilo vzroke za delno sodelovanje. Navedli so zelo malo vzrokov za to, da splošne knjižnice le delno sodelujejo z domovi za

starejše oziroma da sodelujejo le z nekaterimi domovi v svojem lokalnem okolju, ne pa z vsemi. Vzroke prikazujemo v Preglednici 8.

Največ direktorjev omenja, da je vzrok, da knjižnica ne izvaja storitev v vseh domovih za starejše v svojem lokalnem okolju, kadrovski primanjkljaj. Omenili so še, da med knjižničarji ni dovolj interesa, da nimajo dovolj časa, da dom, ki deluje v njihovem okolju, že sodeluje z drugo knjižnico, v enem primeru pa vzroka niso opredelili.

Tisti direktorji, katerih knjižnice z domovi v svojem lokalnem okolju sploh ne sodelujejo, so v zelo majhnem številu navedli vzroke. Na vprašanje odprtega tipa je odgovarjalo štirinajst direktorjev. Povzete odgovore prikazujemo v Preglednici 9.

Preglednica 9: Vzroki za neizvajanje knjižničnih storitev v domovih za starejše

Vzroki za neizvajanje knjižničnih storitev v domovih za starejše	f
Kadrovski primanjkljaj	4
Nezadostno znanje oziroma nezadostna usposobljenost	2
Še nismo zaznali potrebe	1
Tovrstne storitve niso prioritete	1
V domu niso zainteresirani za sodelovanje	1
Knjižnica ni dolžna izvajati tovrstnih storitev	1
Ne vemo	4

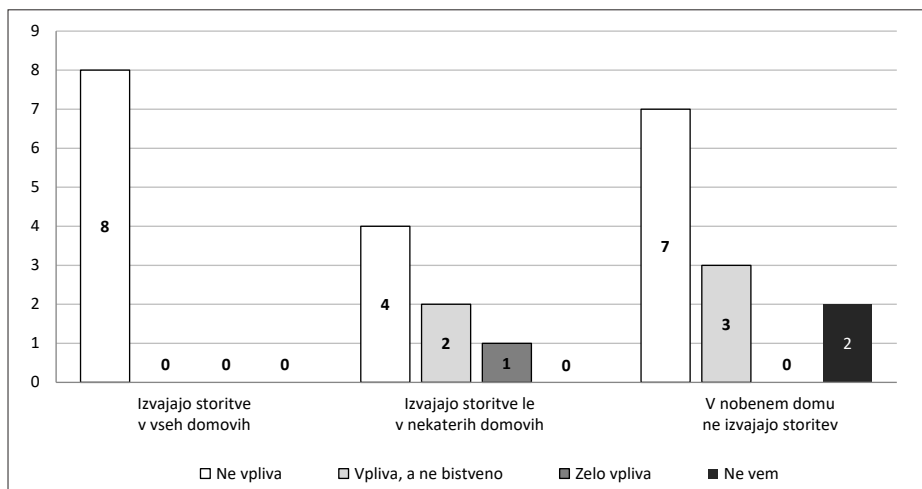
Največ direktorjev kot glavni vzrok navaja kadrovski primanjkljaj. Dva navajata neznanje oziroma nezadostno strokovno usposobljenost. En direktor pravi, da so prioritete druge, še en pa, da še niso zaznali potrebe. En direktor navaja, da v domu za starejše, ki je v njihovem lokalnem okolju, odklanjajo njihovo ponudbo za sodelovanje, sodelujejo pa z domom, ki je v drugi občini. Štirje direktorji niso znali opredeliti vzroka za neizvajanje tovrstnih storitev.

Direktorji so prikazali svoj pogled na vpliv krajevne oddaljenosti na sodelovanje splošnih knjižnic in domov za starejše. Na vprašanje o vplivu krajevne oddaljenosti na sodelovanje je odgovarjalo vseh trideset direktorjev. Vprašanje je bilo odprtega tipa. Odgovore smo strnili v štiri ključne kategorije. Dva odgovora sta zaradi nejasne formulacije ostala nerazvrščena, en direktor se je odgovoru izognil.

Preglednica 10: Vpliv oddaljenosti na sodelovanje splošnih knjižnic z domovi za starejše

Vpliv oddaljenosti na sodelovanje splošnih knjižnic z domovi za starejše	f
Ne vpliva	19
Vpliva, vendar ne bistveno	5
Zelo vpliva	1
Ne vem	2

Največ direktorjev meni, da oddaljenost ne vpliva na sodelovanje knjižnice z domovi za starejše (Preglednica 10). Pet jih meni, da oddaljenost ima vpliv, vendar ne bistvenega, eden je mnenja, da ima oddaljenost zelo velik vpliv, dva sta zapisala, da ne vesta. Ker smo odgovore pridobili od vseh direktorjev, ne glede na to, v kakšnem obsegu njihova knjižnica izvaja storitve v domovih za starejše, prikazujemo pridobljene podatke še ločeno, glede na obseg knjižničnih storitev v domovih za starejše (Slika 5).

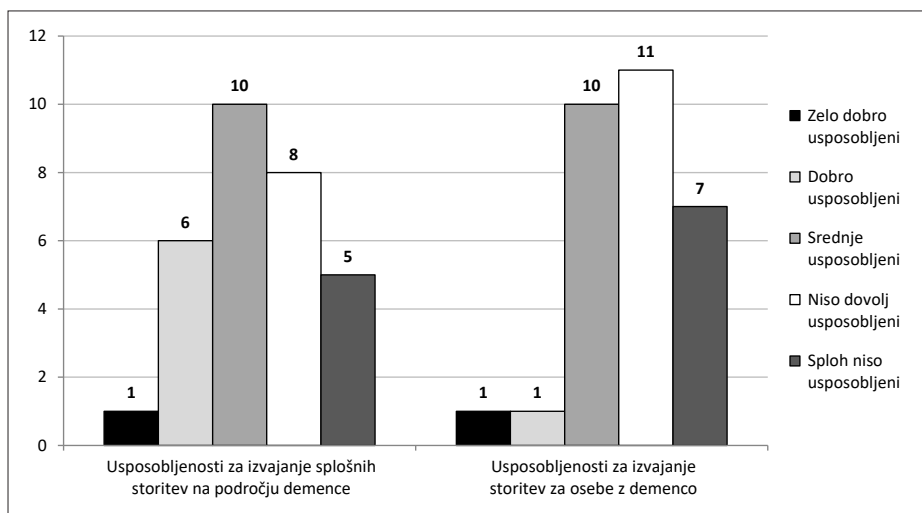

Slika 5: Vpliv oddaljenosti na izvajanje storitev v vseh domovih, le delno in v nobenem

Vsi direktorji, katerih knjižnice izvajajo storitve za osebe z demenco v vseh domovih v svojem lokalnem okolju, so mnenja, da oddaljenost ne vpliva na izvajanje storitev. Tisti direktorji, katerih knjižnice izvajajo storitve za osebe z demenco le v nekaterih domovih v svojem lokalnem okolju, so odgovarjali različno. Štirje so mnenja, da medsebojna oddaljenost ne vpliva, dva pravita, da vpliva, a ne bistveno, en pravi, da zelo vpliva. Tisti direktorji, katerih knjižnice v nobenem domu za starejše ne izvajajo storitev za osebe z demenco, so podali naslednje mnenje: večina (sedem odgovorov) jih pravi, da oddaljenost ne vpliva, trije so mnenja, da vpliva, a ne bistveno, dva pa vzroka ne vesta.

5.1.10 Usposobljenosti knjižničarjev za izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco

Direktorji knjižnic so podali svoja stališča o usposobljenostih knjižničarjev za izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco. Na vprašanje zaprtega tipa je odgovarjalo vseh trideset direktorjev.

Slika 6: Stališča direktorjev o usposobljenosti knjižničarjev za izvajanje storitev na področju demence

Pri usposobljenostih za izvajanje splošnih storitev s področja demence, to so storitve za vse zainteresirane (storitve za informiranje o demenci, izgrajevanje knjižnične primerne zbirke za informiranje o demenci itd.), je največ direktorjev (deset odgovorov) izrazilo mnenje, da so njihovi knjižničarji srednje usposobljeni (Slika 6), osem jih je mnenja, da knjižničarji niso dovolj dobro usposobljeni, šest jih je mnenja, da so knjižničarji dobro usposobljeni, pet jih je mnenja, da njihovi knjižničarji sploh niso usposobljeni, en direktor pa meni, da so njihovi knjižničarji za to zelo dobro usposobljeni.

Pri usposobljenostih za oblikovanje in izvajanje storitev za osebe z demenco (neposredno delo z osebami z demenco) enako število (deset odgovorov) direktorjev meni, da so njihovi knjižničarji srednje usposobljeni. Nekoliko več kot pri izvajanju splošnih storitev (enajst odgovorov) jih meni, da za tovrstne storitve niso dovolj usposobljeni, več (sedem odgovorov) jih tudi meni, da sploh niso usposobljeni. Le en direktor je mnenja, da so knjižničarji dobro usposobljeni za izvajanje storitev za osebe z demenco, in en direktor meni, da so knjižničarji zelo dobro usposobljeni za izvajanje storitev za osebe z demenco.

5.1.11 Pridobivanje znanj za izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco

Knjižničarji potrebna znanja za oblikovanje in izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco pridobivajo iz različnih virov. Na vprašanje odprtega tipa je

odgovarjalo vseh trideset direktorjev. Ker smo od direktorjev pridobili odgovore, ki so različno formulirani, pomensko pa enaki, smo rezultate strnili v sedem kategorij. Prikazujemo jih v Preglednici 11.

Preglednica 11: Načini pridobivanja znanj za izvajanje storitev za podporo pri soočanju z demenco

Načini pridobivanja znanj	f
Predavanja, seminarji, srečanja	11
Lastno izobraževanje	13
Osebne izkušnje	5
Od strokovnih delavcev v domu za starejše	1
Od različnih društev	1
Od uporabnikov	1
Ne pridobivamo	6

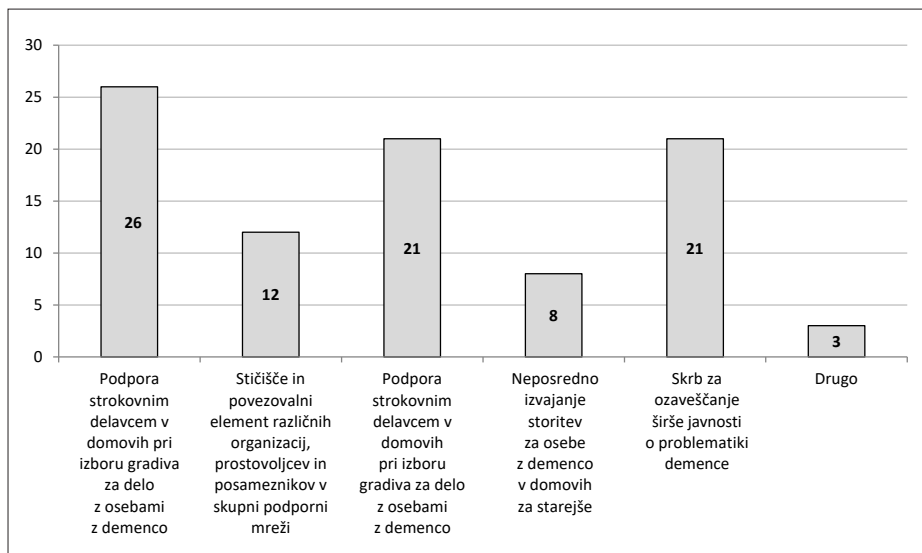
Knjižničarji večinoma pridobivajo svoja znanja samoiniciativno in neorganizirano, nekateri jih pridobivajo s pomočjo predavanj, seminarjev, srečanj, pri tem pa ne vemo, ali gre za izobraževanja, organizirana znotraj posamezne splošne knjižnice ali morda širše (območne knjižnice) ali pa celo zunaj knjižničarskega okolja. Da knjižničarji pridobijo znanja iz lastnih izkušenj (npr. demenca v družini), je napisalo pet direktorjev, omenili so še, da knjižničarji znanje pridobijo pri sodelovanju s strokovnimi delavci v domovih za starejše, pri sodelovanju z različnimi društvi ter neposredno od uporabnikov. Šest direktorjev pravi, da njihovi knjižničarji znanj s tega področja ne pridobivajo.

5.1.12 Načelna vloga splošne knjižnice na področju podpore pri soočanju z demenco

Direktorji so podali svoja mnenja glede tega, kakšno vlogo bi splošna knjižnica lahko imela. Na polzaprtο vprašanje je odgovarjalo vseh trideset direktorjev. Lahko so izbrali več odgovorov.

Slika 7 prikazuje, da direktorji najpogosteje splošni knjižnici pripisujejo možnost, da bi lahko bila pomembna točka za informiranje o problematiki demence; tako je navedlo šestindvajset direktorjev. Enaindvajset direktorjev je mnenja, da bi splošna knjižnica lahko nudila podporo strokovnim delavcem v domovih za starejše pri njihovem delu z osebami z demenco. Enako število jih meni, da bi splošna knjižnica lahko skrbela za ozaveščanje širše javnosti o problematiki demence. V manjši meri (dvanajst) pa anketirani direktorji menijo, da bi bila splošna knjižnica lahko stičišče in povezovalni element različnih organizacij, združenj, društev, posameznih strokovnjakov z različnih področij, prostovoljcev, ki lahko

prispevajo k učinkovitejši podporni mreži, ter da bi splošna knjižnica lahko s svojim kadrom neposredno izvajala podporne storitve z osebami z demenco (osem).

Slika 7: Mnenje direktorjev o načelni vlogi splošne knjižnice

Pod »Drugo« so direktorji še dopisali:

- Splošna knjižnica bi lahko z nakupom ustreznega aktualnega gradiva na to temo omogočala dostopnost do informacij in znanja na to temo. Lahko bi predstavljala aktualne knjige na to temo.
- Na ta način bi lahko spodbujala medgeneracijsko povezovanje.

5.2 Sodelovanje domov za starejše s splošno knjižnico na področju podpore pri soočanju z demenco

5.2.1 Osnovne značilnosti domov za starejše

Strokovni delavci domov za starejše so najprej predstavili osnovne značilnosti ustanove. Povedali so, kakšna je organizacijska struktura in kakšna je velikost doma oziroma kakšno je število njegovih oskrbovancev. V nadaljevanju so predstavili, kakšen model oskrbe oziroma nastanitve oseb z demenco imajo ter podali oceno števila oskrbovancev z demenco. Osebe z demenco so v nekaterih domovih nastanjene na ločenih, tako imenovanih varovanih oddelkih, nekateri domovi imajo integriran model, to pomeni, da so osebe z demenco nastanjene skupaj z drugimi oskrbovanci na različnih oddelkih, nekateri pa imajo polintegriran

model, kar pomeni, da so osebe z demenco nastanjene v ločenih oddelkih, kjer velja večji nadzor, se pa v dnevne aktivnosti vključujejo skupaj z drugimi oskrbovanci.

5.2.2 Delež oseb z demenco v domski oskrbi

Strokovni delavci so obrazložili, da natančne številke oskrbovancev z demenco ne morejo podati. Vzrok je v tem, da se vse osebe, ki so obbolele za demenco, ne vodijo pod to diagnozo. Če se v institucionalno varstvo na primer vključi oseba, ki jo je zadela kap, se jo vodi pod to diagnozo, čeprav morda izkazuje tudi znake demence ali pa za demenco zboli pozneje, ko je že vključena v domsko oskrbo. Zaradi tega je realna slika precej zamegljena. Strokovni delavci pravijo, da je oseb z demenco v domski oskrbi mnogo več, kot kažejo uradni podatki.

Preglednica 12: Osnovni podatki o domovih za starejše

Seznam domov	Oddaljenost doma od knjižnice, s katero sodelujejo	Vrsta nastanitve oseb z demenco v domu	Število vseh oskrbovancev doma	Delež oskrbovancev, ki so vodeni kot osebe z demenco	Delež vseh oskrbovancev, ki kažejo znake demence
Dom 1	3000 m	Integriran model	200–300	Ni točnega podatka	60 %
Dom 2	500 m	Varovan oddelek	100–200	26,5 %	Okoli 40 %
Dom 3	100 m	Varovan oddelek	Več kot 300	27 %	Ni mogoče oceniti
Dom 4	1000 m	Varovan oddelek	100–200	Ni točnega podatka	30–50 %
Dom 5	400 m	Integriran model	Manj kot 100	/	20 %
Dom 6	3000 m	Integriran model	Med 200–300	5,4 %	Več kot 30 %
Dom 7	4000 m	Polintegriran model	Več kot 300	12,4 %	30–50 %
Dom 8	1500 m	Varovan oddelek	100–200	12,8 %	70 %
Dom 9		Integriran model	100–200	7,7 %	60 %
Dom 10	200 m	Varovan oddelek	100–200	49,4 %	Ni mogoče oceniti
Dom 11	10.000 m	Varovan oddelek	100–200	15,3 %	50 %
Dom 12	10.000 m	Integriran model	100–200	Ni točnega podatka	Približno 40 %

Številni oskrbovanci, ki obolevajo za demenco, so še v prvi fazi bolezni in to dostikrat uspešno skrivajo, le strokovni delavci doma, ki svoje oskrbovance zelo dobro poznajo, saj z njimi dnevno delajo, opazijo spremembe. Seveda pa tudi oni ne morejo vedno razmejiti, kdaj gre pri posamezniku za običajno starostno pozabljanje in kdaj je že prisotna demenca. Natančno oceno je težko podati, zato so strokovni delavci navedli delež oseb, ki so v domu vodene kot oskrbovanci z demenco (Preglednica 12), ob tem pa so dodali še lastno okvirno oceno o deležu vseh oseb, ki izkazujejo simptome demence. Nekateri strokovni delavci so se takemu ocenjevanju izognili. Strokovni delavci so navajali tudi točne podatke števila vseh oskrbovancev. Pri predstavitvi podatkov smo se izognili natančnemu prikazovanju števila oskrbovancev, saj bi s tem lahko ogrozili anonimnost doma za starejše. V Preglednici 12 prikazujemo tudi oddaljenost doma za starejše od splošne knjižnice ter vrsto modela oskrbe oseb z demenco z namenom, da si bralec pri pregledu rezultatov intervjujev lahko ustvari sliko, kakšen je dom, v katerem se izvajajo oziroma ne izvajajo določene knjižnične storitve. Pri večini domov gre za sodelovanje s knjižnico, katere oddaljenost je prikazana v preglednici, izjemi sta le DOM 6 in DOM 9. V primeru DOM 6 ne gre za sodelovanje med domom in knjižnico, ampak si strokovna delavka doma občasno izposodi gradivo v knjižnici v kraju, kjer biva, in ga nato prinese v dom. S knjižnico, ki je v istem kraju, pa dom ne sodeluje. V primeru DOM 9 med knjižnico in domom sodelovanja ni, čeprav sta oddaljena le 800 m.

5.2.3 Načini sodelovanja med domovi za starejše in splošno knjižnico

V veliki večini domovi, ki so bili vključeni v raziskavo, sodelujejo s splošno knjižnico. Knjižnične storitve po navadi vključujejo možnost izposoje knjig in branje v obliki skupnih bralnih uric. Strokovni delavci v domovih za starejše navajajo različne vrste sodelovanja s splošno knjižnico in različne storitve, ki jih opravlja knjižnica. Vrste storitev, ki jih splošne knjižnice nudijo domovom za starejše, prikazujemo v Preglednici 13.

Dva strokovna delavca navajata, da njihov dom nima vzpostavljenega sodelovanja s splošno knjižnico (DOM 6 in DOM 9). Na vprašanji, kakšni so vzroki in ali bi ponujeno sodelovanje sprejeli, pa odgovarjata takole:

- *Vzrok je verjetno obojestranski. Mi nismo potrebovali, oni pa se tudi niso ponudili. Saj mi niti ne rabimo. No, če bi prišla kakšna knjižničarka in brala našim stanovalcem, bi sprejeli.*
- *Pred leti smo knjižnico kontaktirali, pa se niso odzvali. Menda je bil vzrok, da smo predaleč. Ponujeno sodelovanje bi sprejeli z veseljem, to bi bilo fino, naši stanovalci imajo radi storitve, ki jih izvajajo zunanji.*

Preglednica 13: Knjižnične storitve za domove za starejše

Sodelovanje s splošno knjižnico	Dom 1	Dom 2	Dom 3	Dom 4	Dom 5	Dom 6	Dom 7	Dom 8	Dom 9	Dom 10	Dom 11	Dom 12
Aktivnosti v prostorih splošne knjižnice												
Izposoja gradiva				✓	✓	✓				✓		
Obisk knjižnice (vsi oskrbovanci)												✓
Obisk knjižnice (oskrbovanci z demenco)												
Dogodki/aktivnosti za vse oskrbovance		✓	✓							✓		
Dogodki/aktivnosti za oskrbovance z demenco												
Vrste izposojenega gradiva												
Knjižno gradivo za vse oskrbovance	✓	✓	✓	✓			✓	✓			✓	✓
Knjižno gradivo za oskrbovance z demenco												
Didaktično gradivo za vse oskrbovance												
Didaktično gradivo za oskrbovance z demenco												
Drugo gradivo (filmi, glasba ipd.) za vse oskrbovance												✓
Drugo gradivo (filmi, glasba ipd.) za oskrbovance z demenco												
Strokovno gradivo za strokovne delavce	✓											✓
Storitve knjižničarja v domu za starejše												
Bralne urice za vse oskrbovance	✓		✓							✓	✓	
Bralne urice za oskrbovance z demenco											✓	
Druge storitve knjižničarja v domu*												✓
Obveščanje o novostih												
Na področju strokovnih gradiv		✓										
Na področjih gradiv za vse oskrbovance												
Na področjih gradiv za oskrbovance z demenco												
Obvestila o dogodkih v knjižnici										✓		
Obvestila o dogodkih za osebe z demenco												
Druge storitve knjižnice												
Dostava gradiva v dom	✓	✓									✓	✓
Obisk bibliobusa	✓			✓								
Pomoč pri izboru gradiva		✓		✓	✓			✓				✓

* Knjižničar v sodelovanju s strokovnimi delavci v domu izvaja aktivnost Alzheimer cafe za zunanje udeležence, po večini za sorodnike oskrbovancev.

5.2.4 Zadovoljstvo strokovnih delavcev s sodelovanjem s splošno knjižnico

Strokovni delavci v domovih za starejše so s sedanjim sodelovanjem s splošno knjižnico različno zadovoljni.

Preglednica 14: Zadovoljstvo strokovnih delavcev s sodelovanjem s splošno knjižnico

Zadovoljstvo strokovnih delavcev s sodelovanjem s splošno knjižnico	Število odgovorov (n = 10)
Zelo zadovoljni	2
Zadovoljni	1
Delno zadovoljni	6
Nezadovoljni	1
Zelo nezadovoljni	0

Kakor je razvidno iz Preglednice 14, so strokovni delavci v domovih za starejše s sodelovanjem s splošno knjižnico največkrat le delno zadovoljni. V dveh primerih so izrazili veliko zadovoljstvo, v enem primeru so zadovoljni in v enem primeru nezadovoljni. Velikega nezadovoljstva s sodelovanjem s splošno knjižnico ni omenil nihče.

5.2.5 Želje strokovnih delavcev po dodatnem sodelovanju

Ne glede na to, ali so strokovni sodelavci s sodelovanjem s splošno knjižnico zadovoljni ali ne, si večina želi, da bi bilo sodelovanja še več.

Preglednica 15: Želje strokovnih delavcev glede sodelovanja s splošno knjižnico

Želje strokovnih delavcev glede sodelovanja s splošno knjižnico	f
Več sodelovanja	3
Gradivo za osebe z demenco	6
Bralne urice v domu, ki bi jih izvajal knjižničar	4
Bralne urice za osebe z demenco v domu, ki bi jih izvajal knjižničar	5
Informiranje o vrsti gradiva in novostih na tržišču	1
Skupni projekti	1

Strokovni delavci v domovih za starejše si želijo več sodelovanja s splošno knjižnico (Preglednica 15). Najpogosteje si želijo, da bi si lahko izposodili gradiva, ki so primerna za osebe z demenco. Nadalje si želijo, da bi knjižničarji v domu izvajali bralne urice za osebe z demenco. Izrazili pa so še željo po bralnih uricah za vse oskrbovance doma. En je izrazil željo po boljšem informiranju o gradivu in novostih na tržišču, trije so omenjali sodelovanje na splošno.

5.2.6 Pobuda za sodelovanje

Preglednica 16: *Pobudnik sodelovanja med domom in splošno knjižnico*

Pobudnik sodelovanja med domom in splošno knjižnico	Število odgovorov (n = 10)
Pobudnik sodelovanja je dom za starejše	2
Pobudnik sodelovanja je splošna knjižnica	0
Pobuda je bila obojestranska	3
Že dolgo sodelujemo, ne spomnimo se, kdo je dal pobudo	5

Kakor prikazuje Preglednica 16, je največ strokovnih delavcev omenilo, da se ne spomnijo, na čigavi strani je bila pobuda za sodelovanje, saj začetki sodelovanja segajo že leta nazaj. Trije so povedali, da je bila pobuda obojestranska, v dveh primerih pa na strani doma. V nobenem domu pobudnik za sodelovanje ni bila splošna knjižnica.

6 Razprava

Z raziskavo, v kateri smo s pomočjo spletne ankete pridobili podatke od direktorjev splošnih knjižnic, smo ugotovili, da je njihovo poznavanje demence in težav, ki jih ta bolezen predstavlja za širšo družbo, srednje dobro. Poznavanje stanja na tem področju v lokalni skupnosti, v kateri splošna knjižnica deluje, pa je slabše. Informacije s področja demence v svojem lokalnem okolju splošne knjižnice največkrat pridobijo od različnih društev in posameznikov, ki delujejo na tem področju, pa tudi od strokovnih delavcev v domovih za starejše in od svojih uporabnikov. Skrb zbujajoče pa je, da nekatere splošne knjižnice tovrstnih informacij sploh ne pridobivajo. Takih knjižnic je bilo pet.

V večini slovenskih splošnih knjižnic, katerih direktorji so sodelovali v spletni anketi, izvajajo storitve, ki so povezane z demenco, v zelo okrnjeni obliki. Največkrat so namenjene splošni zainteresirani javnosti in so zelo malokrat osredotočene na osebe z demenco. Storitve v glavnem potekajo v prostorih knjižnic, v manjšem obsegu pa v domovih za starejše. Storitve, ki potekajo v knjižničnem prostoru, so največkrat v obliki predavanj in srečanj z gosti – strokovnjaki na področju demence. V domovih za starejše knjižničarji v glavnem izvajajo storitve v obliki skupinskega branja. Čeprav nekateri direktorji navajajo, da njihova knjižnica izvaja storitve v domu za starejše za osebe z demenco, o tem nekoliko dvomimo, saj smo pri intervjujih strokovnih delavcev v domovih za starejše ugotovili, da knjižničarji v domovih izvajajo storitve, ki so namenjene vsem oskrbovancem, ne le osebam z demenco. Res pa je, da v domovih, kjer imajo integriran

ali polintegriran model obravnave oseb z demenco, na razne aktivnosti prihajajo med drugim tudi osebe z demenco, vendar le tiste, ki udeležbo še zmorejo. Ob tem pa ni znano, v kolikšni meri osebe z demenco, ki prisostvujejo takim aktivnostim, v skupini sploh sodelujejo in ali imajo od tega kakšno korist glede na to, da jim aktivnosti niso prilagojene. V intervjujih smo imeli možnost strokovne delavce poglobljeno izprašati in smo tako ugotovili, da pri integriranih in polintegriranih modelih ne gre za storitve, oblikovane posebej za osebe z demenco, čeprav se jih osebe z demenco tudi udeležujejo, ker se znajdejo zraven v skupini z drugimi oskrbovanci. Takih storitev ne moremo enačiti s storitvami, ki so oblikovane za osebe z demenco in prilagojene njihovim zmožnostim razumevanja in komuniciranja. Pri anketnem vprašalniku pa možnosti, da bi razjasnjevali take dileme, nismo imeli.

V raziskavi smo ugotovili tudi, da je na področju knjižničnega gradiva za podporo pri soočanju z demenco nekaj nejasnosti. Splošne knjižnice po večini izgrajujejo knjižnično zbirko za ozaveščanje o demenci, zelo malo direktorjev (le pet) pa je odgovorilo, da njihova splošna knjižnica izgrajuje knjižnično zbirko za osebe z demenco. Tudi pri tem se postavlja vprašanje, kaj knjižničarji razumejo kot gradivo za osebe z demenco. Vsi strokovni delavci v domovih za starejše so v intervjujih navajali, da jim knjižnice izposojajo običajne knjige (romane, kratke zgodbe, pravljice itd.) in nič posebej prilagojenega za osebe z demenco, niti didaktičnih iger ne. Za delo z osebami z demenco si v knjižnicah izposodijo otroške knjige, ker drugega ni. Prilagojenega gradiva, kot ga opisujejo Smernice za knjižnične storitve za osebe z demenco (Mortensen in Nielsen, 2007) in Smernice za lažje berljivo gradivo (2007), ne poznajo. Nihče od anketiranih direktorjev tudi ni omenil, da ima knjižnična zbirka njihove knjižnice *lažje berljivo gradivo*, ki je krovni izraz za prilagojeno gradivo, ki se lažje bere in razume ter je lahko koristno za osebe z blago in srednjo obliko demence. Pri pregledu vzajemnega kataloga Cobiss smo opazili, da imajo skoraj vse slovenske splošne knjižnice manjšo zalogo lažje berljivega gradiva. Zastavlja se vprašanje, ali knjižničarji oziroma anketirani direktorji sploh ločijo med gradivom, ki se po vsebini nanaša na demenco, in gradivom, ki je namenjeno osebam z demenco (prilagojeno gradivo). Do trditev nekaterih direktorjev, da je zbirka njihove splošne knjižnice, ki je namenjena osebam z demenco, bogata, moramo biti zadržani, saj je na splošno v Sloveniji zelo malo prilagojenih (lažje berljivih) gradiv.

Vzroki za neizvajanje storitev za podporo pri demenci so različni. Po večini gre za pomanjkanje kadrovskih in finančnih virov. Pomemben vzrok je tudi pomanjkanje znanja. Omenjeno je tudi, da potreba po tovrstnih storitvah še ni bila zaznana in da splošna knjižnica ni dolžna izvajati tovrstnih storitev. Knjižničarji na področju storitev za podporo pri soočanju z demenco sodelujejo z različnimi organizacijami in posamezniki. V največji meri sodelujejo z domovi za starejše.

Polovica splošnih knjižnic, katerih direktorji so sodelovali v raziskavi, ima vzpostavljeno sodelovanje z domovi za starejše. Več kot 30 odstotkov direktorjev je odgovorilo, da nudijo pomoč strokovnim delavcem pri izboru gradiva. Strokovni delavci v domovih za starejše so v intervjujih po večini navajali, da s splošnimi knjižnicami sodelujejo, knjižničarji jim izposojajo knjižnično gradivo, največkrat jim pomagajo pri izboru gradiva za oskrbovance, pri čemer, kot je bilo že omenjeno, ne nudijo posebnega gradiva za osebe z demenco. V redkih primerih jim knjižnice nudijo podporo pri izposoji strokovnih gradiv. Strokovni delavci si želijo več sodelovanja. Želijo si gradiv, ki so primerna za osebe z demenco, in informiranje glede novosti na tem področju. Želijo si tudi aktivnosti, ki bi jih knjižničarji izvajali v njihovih domovih. Pri slabšem povezovanju splošnih knjižnic z domovi za starejše najprej pomislimo na problem oddaljenosti. V primerih, ko knjižnica nima vzpostavljenega sodelovanja z domovi za starejše v lokalnem okolju, kjer deluje, oziroma je to sodelovanje okrnjeno v tistih primerih, kjer je na področju delovanja knjižnice več domov za starejše, nas je prav posebej zanimalo, kakšen vpliv ima oddaljenost. Direktorji knjižnic za nesodelovanje ali le delno sodelovanje z domovi za starejše niti v enem primeru niso navedli, da je vzrok prevelika oddaljenost. Ugotovimo lahko, da je za sodelovanje bolj pomembna angažiranost zaposlenih v obeh ustanovah kot pa bližina.

Ugotovili smo, da organiziranega izobraževanja s tega področja knjižničarji nimajo. Po večini se znajdejo sami. Tisti, ki so bolj zainteresirani, sami širijo svoje znanje, nekateri pa imajo tudi osebno izkušnjo z osebo z demenco. Pri tem se direktorji zavedajo, da knjižničarji niso dovolj usposobljeni za izvajanje tovrstnih storitev. Rezultati kažejo tudi, da so knjižničarji bolj usposobljeni za splošne storitve na področju demence (storitve informiranja, pogovori z različnimi gosti, ki so namenjeni zainteresirani javnosti, izgrajevanje knjižnične zbirke na temo demence itd.) kot pa za storitve, ki so namenjene osebam z demenco (izvajanje aktivnosti v knjižnici in v domovih za starejše, ki so namenjene osebam z demenco). Direktorji so sicer mnenja, da bi bila splošna knjižnica lahko pomembna točka za informiranje o demenci in bi lahko skrbela za ozaveščanje širše javnosti o problematiki demence. Prav tako splošni knjižnici pripisujejo pomembno vlogo pri podpori strokovnim delavcem v domovih za starejše pri izboru gradiva za delo z osebami z demenco. Ne vidijo pa knjižnice v središčni vlogi, ki bi povezovala različne organizacije, društva, skupine in prostovoljce, kar je sicer vloga splošne knjižnice v razvitejših delih sveta.

7 Zaključki

Raziskava je pokazala, da slovenske splošne knjižnice pri oblikovanju storitev za področje demence niso zelo aktivne. Možnosti, ki jih ima splošna knjižnica za podporo tovrstnim uporabnikom, ne poznajo dovolj dobro. Najslabše je stanje glede knjižnične zbirke za osebe z demenco. Dejstvo je, da je knjižnega gradiva v lažje berljivi obliki na slovenskem trgu zelo malo, opaženo pa je tudi, da tisto malo, kar splošne knjižnice imajo, ne ponudijo uporabnikom v domovih za starejše.

Splošne knjižnice po svetu, ki so na področju podpore pri demenci zelo aktivne, ne delujejo same in izolirano. Za zagotavljanje tovrstnih storitev se povezujejo in sodelujejo z različnimi subjekti v svoji lokalni skupnosti in tudi širše. V slovenskem prostoru delujeta združenje za pomoč pri demenci *Spominčica* in društvo *Res je*, ki sta lahko odlična partnerja za splošne knjižnice pri oblikovanju storitev za osebe z demenco. Obe društvi lahko splošnim knjižnicam predstavljata tudi most do oseb z demenco, ki bivajo v domačem okolju. Poleg tega so strokovni delavci (delovni terapevti, socialni delavci itd.) v domovih za starejše lahko vir informacij o potrebah oseb z demenco glede knjižničnih storitev.

Glede na to, da je ta prispevek prvi v slovenskem prostoru, ki obravnava demenco in uporabniško skupino s posebnimi potrebami, ki ima demenco, s knjižničarskega vidika, je možnosti za raziskave na tem področju še zelo veliko. Izkušnje, ki smo jih pridobili, nam omogočajo, da lahko podamo nekaj predlogov za nadaljnje raziskave na tem področju. Treba bi bilo opraviti raziskavo aktivnosti splošnih knjižnic na področju podpore pri soočanju z demenco s pomočjo intervjuja, kjer bi lahko sproti razjasnjevali dileme, s katerimi smo se sami pri anketnem vprašalniku večkrat soočali, in sicer bi bilo treba zagotoviti, da sodelujoči v raziskavi ne enačijo storitev s področja demence za splošno javnost in tistih za osebe z demenco. Enako je z gradivom. Kadar se knjižničarje sprašuje po knjižnični zbirki za osebe z demenco, se je treba prepričati, da pri tem nimajo v mislih gradiva, ki govori o demenci, temveč gradivo, ki je prilagojeno po priporočilih Smernic za lažje berljivo gradivo (2007) in Smernic za knjižnične storitve za osebe z demenco (Mortensen in Nielsen, 2007). Treba bi bilo tudi opraviti pregled knjižnične gradiva, ki je primerno za osebe z demenco, v vzajemnem katalogu Cobiss. Opazili smo namreč, da gradivo, ki sicer obstaja, ni primerno označeno. Treba bi bilo poskrbeti za pravilno in konsistentno označevanje tovrstnega gradiva. V vzajemnem katalogu se pojavljajo različne predmetne oznake, na primer *lažje branje* in *lahko branje*. Prav slednji izraz je neprimeren, saj je v *Smernicah* uporabljen izraz *lažje branje*. Izraz *lahko branje* pa je lahko tudi napačno razumljen. Predlagamo raziskave, ki bi bolj poglobljeno obravnavale enako področje, le v manjših geografskih sklopih, morda po posameznih območnih enotah ali celo

po posameznih knjižnicah. Predlagamo raziskavo oziroma pregled v knjižnicah dostopnega gradiva, ki zadovoljuje potrebe različnih uporabnikov na področju podpore pri soočanju z demenco (informiranje, otroško gradivo, gradivo za osebe z demenco). Glede na to, da dve tretjini oseb z demenco živita doma (Graham in Warner, 2013), bi bilo treba raziskati tudi, ali splošne knjižnice dosegajo obravnavano uporabniško skupino, ki biva na svojem domu, česar se v naši raziskavi nismo dotaknili. Poleg tega bi bilo treba v raziskavo zajeti tudi predstavnike obravnavane uporabniške skupine, torej osebe z demenco in njihove skrbnike.

Vloga splošne knjižnice je že zdavnaj preseгла le zbiranje in izposajo gradiva. Ko se spreminjajo družba in njene potrebe, se morajo spreminjati in prilagajati tudi splošne knjižnice. Splošne knjižnice bodo obstajale, vse dokler jih bo družba potrebovala. Sedaj imajo edinstveno priložnost, da se na področju podpore pri soočanju z demenco vključijo v podporno mrežo in si pridobijo status nepogrešljivega člana sodobne družbe, saj raziskave kažejo, da se pojavnost demence povečuje.

Navedeni viri

- Bryden, C. (2005). *Dancing with dementia: my story of living positively with dementia*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Graham, N. in Warner, J. (2013). *Demence in Alzheimerjeva bolezen*. Ljubljana: eBesede.
- Hülsen, A. (2010). *Zid molka: oblike dela z osebami z demenco na primeru validacije in drugih novih teorij*. Logatec: Firis Imperl & Co.
- Kare, A. (2017). *Vloga in delovanje splošne knjižnice za podporo pri soočanju z demenco*. Magistrsko delo. Ljubljana: Filozofska fakulteta. Pridobljeno 13. 11. 2018 s spletne strani: <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=105267&lang=slv>
- Kavčič, V. (2015). *Umovadba za bistro možgane v poznih letih*. Dob pri Domžalah: Miš.
- Kogoj, A. (2009). Najpogostejše oblike demence. V M. Mencej (ur.), *Bolezni in sindromi v starosti 3* (str. 31–36). Ljubljana: Gerontološko društvo Slovenije.
- Kogoj, A. (2010). Ali smo pripravljeni na demenco v prihodnosti?. V A. Kogoj in M. Strbad (ur.), *V korak z demenco – poti in stranpoti* (str. 1–8). Ljubljana: Spominčica – Slovensko združenje za pomoč pri demenci.
- Mali, J., Mešl, N. in Rihter, L. (2011). *Socialno delo z osebami z demenco: raziskovanje potreb oseb z demenco in odgovorov nanje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Mednarodna klasifikacija bolezni in sorodnih zdravstvenih problemov za statistične namene: MKB-10*. (1995). Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.
- Mortensen, H. A. in Nielsen, G. S. (2007). *Guidelines for library services to persons with dementia*. The Hague: International federation of Library Associations. Pridobljeno 13. 11. 2018 s spletne strani: <http://www.ifla.org/publications/ifla-professional-reports-104>

Pirtošek, Z. (2004). Nevrološki vidiki demenc. V M. Pišljari (ur.), *Obravnava bolnikov z demenco in starostno depresijo* (str. 11–18). Idrija: Psihiatrična bolnica.

Practice guideline for the treatment of patients with Alzheimer's disease and other dementias. (2010). Washington DC: American Psychiatric Association. Pridobljeno 13. 11. 2018 s spletne strani: http://psychiatryonline.org/pb/assets/raw/sitewide/practice_guidelines/guidelines/alzheimers.pdf

Slovenski medicinski slovar (5. razširjena izd.). (2014). Ljubljana: Medicinska fakulteta.

Smernice za lažje berljivo gradivo. Smernice za knjižnične programe opismenjevanja: nekaj praktičnih predlogov. (2007). Ljubljana: Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.

Standardi za splošne knjižnice (za obdobje od 1. maja 2005 do 30. aprila 2015). (2005). Ljubljana: Nacionalni svet za knjižnično dejavnost. Pridobljeno 13. 11. 2018 s spletne strani: http://www.mk.gov.si/fileadmin/mk.gov.si/pageuploads/Ministrstvo/Drugo/hitri_dostop/standardi_spl_k_sprejeti.pdf

Strategija obvladovanja demence v Sloveniji do leta 2020. (2016). Ljubljana: Ministrstvo za zdravje. Pridobljeno 13. 11. 2018 s spletne strani: http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/Demence/12092016_strategija_obvladovanja_demence.pdf

---

Alma Kare

e-pošta: alma.kare@yahoo.com